

გ-136 ივანე ჯაგახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ხელნაწერის უფლებით

ბ ა ბ უ ს ა დ ი ა მ ე რ ა ბ

ნ. ი. მარის ლინგვისტური მოძღვრება და ენათა ტიპოლოგია

სპეციალობა – 10.02.07 – ტიპოლოგიური და შედარებითი ენათმეცნიერება

ფილოლოგის მეცნიერებათა კანდიდატის სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად
წარმოდგენილი დისერტაციის

ავტორუფერატი

თბილისი
2003

ნაშრომი შესრულებულია ივანე ჯაგახიშვილის სახელობის თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტის ზოგადი და გამოყენებითი ენათმეცნიერების
კათედრაზე

სამეცნიერო ხელმძღვანელი – აქად. თამაზ გამყრელიძე,
ფილოლოგის მეცნიერებათა
დოქტორი, პროფესორი

ოფიციალური ოპონენტები – თედო უთურგაიძე,
ფილოლოგის მეცნიერებათა
დოქტორი, პროფესორი (10.02.01)

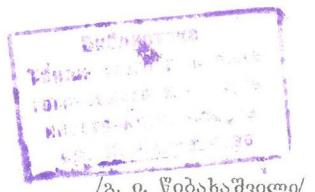
ნათელა ქუთელია,
ფილოლოგის მეცნიერებათა
დოქტორი, პროფესორი (10.02.07)

დისერტაციის დაცვა შედგება 2003 წლის **19 "თემაზ ლა 14³⁰** საათზე
ივანე ჯაგახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
სადისერტაციო საბჭოს სხდომაზე (შეკვეთი 10.01.07)
მისამართი: 38 00 28, თბილისი, ი. ჭავჭავაძის გამზირი №1

დისერტაციის გაცნობა შედგება თსუ-ს სამეცნიერო ბიბლიოთეკაში.
მისამართი: 38 00 47, თბილისი, უნივერსიტეტის ქ, №2.

აეტორულებატი დაცე ზაგნა 2002 წლის

სადისერტაციო საბჭოს
სწავლული მდივანი, ფილოლოგის
მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი

78. ი. წიბახაშვილი/

ნაშრომის ზოგადი დახასიათება
თემის აქტუალურობა. წინამდებარე ნაშრომი წამოადგენს 6. მარის
ლინგვისტური მეცნიერების სისტემური კვლევის თავისებურ ცდას
ტიპოლოგიური ასექტების გათვალისწინებით. თემის აქტუალურობას
განსაზღვრავს ის გარემოებაც, რომ ნიკო მარის ლინგვისტური კონცეფცია
თანამედროვე ლინგვისტური თეადსაზრისით, ჩვენი აზრით, ყველაზე უკეთ
ასახავს 5. მარის შემოქმედების ლინგვისტურ ასპექტებს როგორც
ონტოლოგიურად (კვლევის ობიექტის არსობრივი დახასიათების
თვალსაზრისით), ასევე ეპისტემოლოგიურად (კვლევის მეთოდებისა და
კრიტიკების ერთობლიობის თვალსაზრისით).

კვლევის მიზანია დიდი ქართველი მეცნიერის საენათმეცნიერო კონცეფციის
თანამედროვე ლინგვისტიკის თვალსაზრისით კვლევა, არა მხოლოდ მასზე
არსებულ სამცნიერო დიტექტატურაზე დაყრდნობით კვლევა-ძიების ჩატარება,
არამედ მეცნიერის შემოქმედების (ლინგვისტური შემოქმედების)
სისტემატიზაცია და განვითარების გზების ჩვენება.

ნაშრომის მეცნიერული სიახლე ნაშრომში პირველადაა გაანალიზებული
აკად. 6. მარის სამცნიერო კონცეფცია ტიპოლოგიური ასექტების ფართო
მიმღებილებით, დაწყებული იაფეტილოლოგიის განვითარების ეტაპებიდან,
ძირითად დებულებების, კლასიკურ ენათმეცნიერებასთან მათი შეპირისაპირებით,
კონცეპტუალური დებულებებისა და ექსტრალინგვისტური პარალელების
ჩათვლით. განსაკუთრებით ხახვასახმელია დასკვით დებულებებში აღნიშნული
6. მარის გლობოგონიური თეორიის ტიპოლოგიურ უნივერსალურ შემდეგ
დახასიათება, რაც სათანადო აღვიდს მოუწეს მოცემულ მოძღვრებას
ენათმეცნიერების ისტორიაში. ამასთანვე, აღნიშნულია იმის აუცილებლობა,
რომ გამოწვლილებით უნდა იქნეს შესწავლილი მარის ლინგვისტური
დებულებები აზროვნების ისტორიის კულტურის ისტორიისა და კაცობრიობის
სოციალური ისტორიის განვითარებასთან დაკავშირებით. ასევე უზრადღებას
იქცევს შენიშვნა იმის თაობაზე, რომ კაცობრიობის განვითარების დინამიკა
უკონსისტენტობა ერთად უცაპრ ცვლილებებს, პერმუტაციებს განიცდიდა,
რომელიც იწვევდნენ უდიდეს ძრებს ენისა და აზროვნების გარდაქმნაში,
რომლის კვლევა ერთობ ადგილდება პალეონტოლოგიური მეთოდთ.
ამდგრად, საჭიროა პალეონტოლოგიური მეთოდის უფრო ღრმა და დეტალურ შესწავლა.

ძირითადი შედეგები ნაშრომში ნაჩვენება, რომ იმთავითობის და
დინოდენტურ განწყობილებებს იჩნევა გაბატონებული ინდოცეროპული
ენათმეცნიერების მიმართ. 1908 წელს გამოცემულ „მირითად სქემებში“ 6. მარი
გაურბის ტერმინს „ოჯახი“ და სუბრიბს სქემიტურისა და იაფეტური ქნების
განმრეცებებზე, მაგრამ არ ილაშქრებს ენობრივი ნათებაობის დებულების
წინააღმდეგ. ქართული და სქემიტური, წინარეგსემიტურისა და წინარეგართულის
დონეზე მონათვალე ენობრივ ჯგუფებად ჰყავს გამოყვანილი. კ. ი. ამჯერებ 6.
მარი არ უარყოფდა წინარეგნობრივი სქემის არსებობას. უარყოფდა ტერმინის
„ოჯახის“ გამოყენებას წვრილი ენობრივი ოჯახების მიმართ და არა თავად
ოჯახებად დაყოფის ლინგვისტურ თავისებურებას.

ათანი წლებიდან 6. მარი კავკასიის ცოცხალ, არასამწერლობო ენებს
იკვლევს. ამასთანვე, დაურსმული დამწერლობის ენების – ახალელამზურისა და
ქალებურის მიმართ, ამასებილებს ურადღებას. კვლა გამოკვლეულის საფუძვლად
უდებს შედარებით მეთოდს. სომხური ენის გაღრმავებულმა კვლევამ 6. მარი
მოცემულ პერიოდში იმ დასკვანამდე მიიყვანა, რომ სომხური არც ცალკე
არსებული ინდოცეროპული ენაა და არც იაფეტური, არამედ წარმოადგენს
შეჯვარების შედევას.